

«EMIGRANTS MENORS D'EDAD, VULNERABLES I SENSE VEU»

Missatge del sant pare Francesc per a la 103 Jornada Mundial de l'Emigrant i el Refugiat 2017

15 de gener de 2017

Benvolguts germans i germanes,

«Qui acull un d'aquests infants en nom meu, a mi m'acull, i qui m'acull a mi, no m'acull a mi, sinó el qui m'ha enviat» (Mc 9,37; cf. Mt 18,5; Lc 9,48; Jn 13,20). Amb aquestes paraules els evangelistes recorden a la comunitat cristiana un ensenyament de Jesús que apassiona i, al mateix temps, compromet. Aquestes paraules, en la dinàmica de l'acolliment, marquen el camí segur que condueix a Déu, partint dels més petits i passant pel Salvador. Precisament l'acolliment és condició necessària perquè aquest itinerari es concreti: Déu s'ha fet un de nosaltres, en Jesús s'ha fet infant i l'obertura a Déu en la fe, que alimenta l'esperança, es manifesta en la proximitat afectuosa envers els més petits i dèbils. La caritat, la fe i l'esperança estan involucrades en les obres de misericòrdia, tant espirituals com corporals, que hem redescobert durant el recent Jubileu extraordinari.

Però els evangelistes es fixen també en la responsabilitat de qui actua en contra de la misericòrdia: «Al qui fa caure en pecat un d'aquests petits que creuen en mi, més li valdria que li pengessin al coll una mola de molí i l'enfonsessin al mig del mar» (Mt 18,6; cf. Mc 9,42; Lc 17,2). ¿Com no pensar en aquest advertiment sever quan es considera l'explotació exercida per gent sense escrúpols, provocant dany a tants nens i nenes, que són iniciats en la prostitució o atrapats en la xarxa de la pornografia, esclavitzats pel treball de menors o reclutats com a soldats, involucrats en el tràfic de drogues i en altres tipus de delinqüència, obligats a fugir de conflictes i persecucions, amb el risc d'acabar sols i abandonats?

Per això, amb motiu de la Jornada Mundial de l'Emigrant i el Refugiat que se celebra cada any, vull cridar l'atenció sobre la realitat dels emigrants menors d'edat, especialment els qui estan sols, instant a tothom a fer-se càrrec dels nens, que es troben desprotegits per tres motius: perquè són menors, estrangers i indefensos i per diverses raons són forçats a viure lluny de la seva terra natal i separats de l'afecte de la seva família.

Avui l'emigració no és un fenomen limitat a algunes zones del planeta, sinó que afecta a tots els continents i està adquirint cada vegada més la dimensió d'una qüestió mundial dramàtica. No es tracta només de persones que cerquen un treball digne o condicions de vida millor, sinó també d'homes i dones, ancians i nens que es veuen obligats a abandonar casa seva amb l'esperança de salvar-se i de trobar en altres llocs pau i seguretat. Són principalment els nens els qui pateixen les greus conseqüències de l'emigració, gairebé sempre causada per la violència, la misèria i les condicions ambientals, factors als quals cal afegir la globalització en els aspectes negatius. La carrera desenfrenada cap a

l'enriquiment ràpid i fàcil comporta també l'augment de plagues monstruoses de tràfic de nens, l'explotació i l'abús de menors i, en general, la privació dels drets propis de la infantesa sancionats per la Convenció Internacional sobre els Drets de la Infància.

L'edat infantil, per la seva fragilitat particular, té unes exigències úniques i irrenunciables. En primer lloc, el dret a un ambient familiar sa i segur on es pugui créixer sota la guia i l'exemple d'un pare i una mare; a més, el dret-deure de rebre una educació adequada, sobretot en la família i també a l'escola, on els nens poden créixer com persones i ser protagonistes del futur propi i del país respectiu. De fet, a moltes parts del món, llegir, escriure i fer càlculs elementals continua sent privilegi d'uns pocs. Tots els nens tenen dret a jugar i a realitzar activitats recreatives, tenen dret en definitiva a ser nens.

Això no obstant, els nens constitueixen el grup més vulnerable entre els emigrants, perquè, mentre treuen el cap a la vida, són invisibles i no tenen veu: la precarietat els priva de documents, ocultant-los als ulls del món; l'absència d'adults que els acompanyin impedeix que la seva veu s'alci i sigui escoltada. D'aquesta manera, els nens emigrants acaben fàcilment en el nivell més baix de la degradació humana, on la il·legalitat i la violència cremen en un instant el futur de molts innocents, mentre que la xarxa dels abusos als menors resulta difícil de trencar.

Com respondre a aquesta realitat?

En primer lloc, sent conscients que el fenomen de l'emigració no està separat de la història de la salvació, encara més, en forma part. Està connectat a un manament de Déu: «No explotis ni oprimeixis l'immigrant, que també vosaltres vau ser immigrants al país d'Egipte» (Ex 22,20); «Estimeu, doncs, els immigrants, ja que també vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte» (Dt 10,19). Aquest fenomen és un signe dels temps, un signe que parla de l'acció providencial de Déu en la història i en la comunitat humana amb vista a la comunió universal. Sense ignorar els problemes ni, tampoc, els drames i tragèdies de l'emigració, així com les dificultats que comporta l'acollida digna d'aquestes persones, l'Església anima a reconèixer el pla de Déu, fins i tot en aquest fenomen, amb la certesa que ningú no és estranger dins la comunitat cristiana, que abraça «totes les nacions, tribus, pobles i llengües» (Ap 7,9). Cadascú és valuós, les persones són més importants que les coses, i el valor de cada institució es mesura per la manera com tracta la vida i la dignitat de l'ésser humà, especialment en situacions de vulnerabilitat, com és el cas dels nens emigrants.

També cal centrar-se en la protecció, en la integració i en solucions estables.

Per damunt de tot, es tracta d'adoptar totes les mesures necessàries per tal que s'asseguri als infants emigrants protecció i defensa, ja que «aquests nois i noies acaben sovint al carrer, abandonats a ells mateixos i víctimes d'explotadors sense escrúpols que, més d'una vegada, els transformen en objecte de violència física, moral i sexual» (Benet XVI, Missatge per a la Jornada Mundial de l'Emigrant i el Refugiat 2008).

Per altra part, la línia divisòria entre l'emigració i el tràfic pot ser a vegades molt subtil. Hi ha molts factors que contribueixen a crear un estat de vulnerabilitat en els emigrants, especialment si són nens: la indigència i la manca de mitjans de supervivència —a les quals s'hi hauria d'afegir les expectatives irrealistes induïdes pels mitjans de comunicació—; el baix nivell d'alfabetització; el desconeixement de les lleis, la cultura i, sovint, la llengua dels països d'acollida. Això els fa dependents físicament i psicològicament. Però l'impuls més fort cap a l'explotació i l'abús dels nens vénen a causa de la demanda. Si no es troba la manera d'intervenir amb més rigor i eficàcia davant els explotadors, no es podran aturar les nombroses formes d'esclavitud de les quals són víctimes els menors d'edat.

Cal, per tant, que els immigrants, precisament pel bé dels seus fills, cooperin cada vegada més estretament amb les comunitats que els acullen. Amb molta gratitud mirem els organismes i institucions, eclesials i civils, que amb gran esforç ofereixen temps i recursos per a protegir els infants de les diferents formes d'abús. És important que s'implementi una cooperació cada vegada més eficaç i eficient, basada no sols en l'intercanvi d'informació, sinó també en la intensificació d'unes xarxes capaces que puguin assegurar intervencions tempestives i capil·lars. No s'ha de subestimar el fet que la força extraordinària de les comunitats eclesials es revela sobretot quan hi ha unitat de pregària i comunió en la fraternitat.

En segon lloc, cal treballar per la integració dels nens i els joves emigrants. Ells depenen totalment de la comunitat d'adults i, molt sovint, la manca de recursos econòmics és un obstacle per a l'adopció de polítiques adequades d'acollida, assistència i inclusió. En conseqüència, en comptes d'afavorir la integració social dels nens emigrants, o programes de repatriació segura i assistida, es busca només impedir-ne l'entrada, beneficiant d'aquesta manera que es recorri a xarxes il·legals; o també són enviats de tornada al seu país d'origen sense assegurar-se que això correspongui realment al seu «interès superior».

La situació dels emigrants menors d'edat s'agreuja encara més quan es troben en situació irregular o quan són captats pel crim organitzat. Llavors, se'ls destina sovint a centres de detenció. No és estrany que siguin arrestats i, com que no tenen diners per a pagar la fiança o el viatge de tornada, poden romandre llargs períodes de temps reclosos, exposats a abusos i violències de tota mena. En aquests casos, el dret dels Estats a gestionar els fluxos migratoris i a salvaguardar el bé comú nacional s'ha de conjugar amb l'obligació de resoldre i regularitzar la situació dels emigrants menors d'edat, respectant-ne plenament la dignitat i intentant respondre a les seves necessitats, quan estan sols, però també a les dels seus pares, pel bé de tot el nucli familiar.

Continua sent crucial que s'adoptin procediments nacionals adequats i plans de cooperació acordats entre els països d'origen i els d'acollida, per a eliminar les causes de l'emigració forçada dels infants.

En tercer lloc, adreço a tots una crida vehement perquè es busquin i adoptin solucions permanents. Ja que aquest és un fenomen complex, la qüestió dels emigrants menors d'edat s'ha d'afrontar des de l'arrel. Les guerres, la violació dels drets humans, la corrupció, la pobresa, els desequilibris i desastres ambientals són part de les causes del

problema. Els nens són els primers a sofrir-les, patint a vegades tortures i càstigs corporals, que s'uneixen a les de tipus moral i psíquic, deixant-los sovint petjades inesborrables.

Per tant, és absolutament necessari que s'afrontin en els països d'origen les causes que provoquen l'emigració. Això requereix, com a primer pas, el compromís de tota la Comunitat internacional per acabar amb els conflictes i la violència que obliguen les persones a fugir. A més, es requereix una visió de futur, que sàpiga projectar programes adequats per a les zones afectades per la inestabilitat i per les injustícies més greus, per tal que a tots se'ls garanteixi l'accés a un desenvolupament autèntic que promogui el bé dels nens i nenes, esperança de la humanitat.

Per últim, vull adreçar una paraula a vosaltres, que camineu al costat dels nens i joves pels camins de l'emigració: ells necessiten el vostre ajut valuós, i l'Església també us necessita i us dona suport en el servei generós que presteu. No us canseu de donar amb audàcia un bon testimoniatge de l'Evangelí, que us crida a reconèixer i a acollir el Senyor Jesús, present en els més petits i vulnerables.

Encomano tots els nens emigrants, les seves famílies, les seves comunitats i a vosaltres, que sou a prop d'ells, a la protecció de la Sagrada Família de Natzaret, perquè vetlli sobre cada un i us acompanyi en el camí; i juntament amb la meva pregària us imparteixo la benedicció apostòlica.

Francesc

Vaticà, 8 de setembre de 2016